

Church, religious organizations contributed to the elimination of then criminal-oligarchic political regime, Ukraine's movement in the European orientation. Thus, they participated not only in the action of people's protest, but in the civilizational choice of Ukraine. The presence of churches, religious organizations, clergymen on Maidan made him not only a protest act but also a deeply spiritual one. Maidan made corrections into the state-church and social-religious relations. Many churches, religious organizations, and their leaders redefined their former relations with the authorities, determined their place in the new socio-political contexts. If to Maidan, they were more focused on current power, then after it - on the people. Thanks to Maidan, many of them significantly strengthened their patriotic positions. Maidan strengthened the general public interest in religion, promoted convergence of churches, religious organizations and demonstrated their readiness for the interfaith cooperation.

Keywords: Maidan, Euromaidan, power, religion, church, religious organizations.

УДК 323.1

В. А. ЯВІР

ДЕЗІНТЕГРАЦІЙНІ ЕТНОПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ: КЛАСИФІКАЦІЯ ТА РОЗМЕЖУВАННЯ

Досліджено процеси етнічного розмежування (дезінтеграції). Вивчення їх класифікацій, аналіз видів та прикладів дали автору підстави стверджувати, що в сучасному світі абсолютна більшість етнороз'єднавчих етнічних процесів відбувається у вигляді етнополітичних процесів, що дозволяє у більшості випадків класифікувати їх як приклади етнополітичної дезінтеграції у вузькому сенсі, оскільки вони супроводжують (спричиняють) поділ державних утворень за участю етнічного фактора.

© ЯВІР Віра Анатоліївна – кандидат політичних наук, науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

Ключові слова: етнічні (етнополітичні) процеси, етнополітична дезінтеграція, етнічність.

Явир В.А. Дезинтеграционные этнополитические процессы: классификация и разграничение

Исследованы процессы этнического размежевания (дезинтеграции). Изучение их классификаций, анализ видов и примеров дали автору основания утверждать, что в современном мире абсолютное большинство разъединительных этнических процессов происходит в виде этнополитических процессов, что позволяет в большинстве случаев классифицировать их как примеры этнополитической дезинтеграции в узком смысле, поскольку они сопровождают (вызывают) разделение государственных образований при участии этнического фактора.

Ключевые слова: этнические (этнополитические) процессы, этнополитическая дезинтеграция, этничность.

Yavir Vira. Disintegration Ethnopolitical Processes: Classification and Distinction

The processes of ethnic differentiation (disintegration) are investigated. The study of their classifications, the analysis of the types and examples gave the author the grounds to state that in the modern world, most ethno-separating ethnic processes take place in the form of ethnopolitical processes, which allows to classify them in most cases as examples of ethnopolitical disintegration in the narrow sense, because they accompany (causing) the division of states by ethnic factors.

Keywords: ethnic (ethnopolitical) process, ethnopolitical disintegration, ethnicity.

Актуальність вивчення природи та суті етнополітичної дезінтеграції - поза сумнівом, адже Україні протягом останніх років доводиться мати справу з дезінтеграційними викликами національної безпеки та територіальній цілісності. Держава в 2014 р. втратила контроль над частиною своїх територій (Автономною Республікою Крим та частинами Донецької і Луганської областей) і цей процес є проявом етнополітичної дезінтеграції. Водночас теоретичний рівень розробки проблематики слід визначати як недостатній. Якщо при-

кладні аспекти етнополітичної дезінтеграції досліджені у працях О. Антонюка, С. Асланова, К. Вітмана, В. Дівак, В. Євтуха, В. Котигоренка, І. Кресіної, Г. Перепелиці, Н. Ціцуашвілі, то теоретичними займаються значно менше дослідників - Т. Далявська, О. Картунов, О. Маруховська.

У попередніх дослідженнях було доведено, що етнополітична дезінтеграція, як і етнополітична інтеграція належать до етнічних (етнополітичних) процесів, оскільки фактори їх виникнення, особливості перебігу та зміст відповідають найпоширенішим визначенням та характеристикам етнічного (етнополітичного) процесу. Серед них: основні причини та об'єктивний характер дезінтеграційно-інтеграційних процесів, їх етнотрансформаційний та етнорозвоючий вплив на етнос. Водночас в ході аналізу та позиціонування етнополітичної дезінтеграції та інтеграції було виявлено, що це - складові критерію «об'єднання/розмежування» класифікації етнічних процесів загалом, адже кожен етнічний процес може мати як доцентрове, так і відцентрове спрямування. Це дало змогу узагальнити вузьке розуміння етнополітичної дезінтеграції/інтеграції як певного етнополітичного процесу та широке методологічне - як критерію спрямування розвитку етнічних (етнополітичних) процесів¹.

У цьому дослідженні за допомогою системного, порівняльного аналізу, методу вивчення конкретних випадків (case-study) та синтетичного (композиційного) методу спробуємо детальніше вивчити природу, суть та зміст етнополітичної дезінтеграції як в широкому, так і вузькому розумінні. Одразу зауважимо, що в українській етнополітології є термінологічна плутанина щодо означення цього виду етнічних (етнополітичних) процесів. Це ж стосується також інтеграційних процесів. Почнемо з того, що етнічні процеси у більшості випадків сучасного світу слід визначати як етнополітичні, адже у них етнічність задіяна так само, як і політика. Безумовно, є багато прикладів етнічних процесів, в яких неможливо виявити політичну складову – наприклад побутова ксенофобія або поступова асиміляція мігрантів в етнокультурному середовищі іншої держави. Однак

дезінтеграція в досліджуваному вимірі як етнополітична дезінтеграція завжди буде не просто етнічним, а етнополітичним процесом.

Підтвердження обраної стратегії наукового пошуку знаходимо у працях багатьох дослідників. Сама природа етнополітології полягає у виявленні взаємозв'язку політики та етнічності, дослідженні етнічної обумовленості політичних процесів та навпаки. Не випадково, В. Ачкасов пропонує наступне визначення етнополітології як дисципліни, що вивчає політичну обумовленість етнічних явищ і процесів². До основних категорій, якими оперує наука, належать етнос і етнічність, а основні проблеми зосереджуються навколо питань здобуття влади, входження етнічності в політику, політизації етнічності. Українські вчені визначають етнополітологію як науку про взаємодію етнонаціональної та політичної сфер людського буття і, зокрема, про взаємовідносини етнонаціональних спільнот (етносів, націй, етнічних та національних груп) між собою та між ними і державою³. О. Картунов, в свою чергу, визначає етнополітологію як науку про закономірності взаємодії етнонаціональної та політичної сфер або просто про етнополітичну царину людського буття⁴.

Тож, об'єктом нашого вивчення є дезінтеграція як етнополітичний процес, хоча не виключаємо, що дезінтеграція може мати виключно етнічний вимір і розглядатися як етнічний процес. Наприклад, процес розподілу одного етносу в ході етногенезу на дві частини без участі політики і без політизації цього процесу. Такі приклади, хоч і складно, але можна відшукати в історії людства. Вивчення дезінтеграції саме як етнополітичного процесу є актуальним і виправданим з огляду на кількість прикладів етнополітичної дезінтеграції в сучасному світі.

Зауважимо, що виявлення та дослідження взаємозв'язку політики й етнічності в певному процесі або явищі - є не лише завданням етнополітології як науки, а й вектором розвитку її української складової. Наприклад, С. Асланов досліджує етнополітичну стабільність як стабільність етнополітичної системи, яка утворюється внаслідок перетину, взаємодії політичної та етнічної складових. Цей ракурс дає можливість досліднику розглядати етнополітичну си-

стему як різновид політичної системи до тієї міри, до якої в політику інкорпорується поняття «етнічність»⁵.

Спостерігаючи за цими науковими розвідками, у своєму дослідженні спробуємо застосувати синтетичний або композиційний методологічний підхід, який полягає в отриманні єдиного цілого з різних елементів; в побудові системи, в якій цілі верхнього рівня ієрархії формуються шляхом узгодження цілей (інтересів) нижніх рівнів ієрархії за допомогою певного механізму. Переваги цього методу очевидні. Адже здійснюючи синтетичне дослідження будь-якого етнополітичного явища або процесу, зможемо отримати більш повне, багатогранне і при цьому точне уявлення про ціле (етнополітичну дезінтеграцію), яке базується на розумінні взаємозв'язку окремих частин (дезінтеграційних етнічних процесів та політики).

Загалом етнічні процеси за критерієм вектору розвитку - «доцентровий/відцентровий» або ж «об'єднання/розмежування» поділяються на дві категорії, стосовно визначення яких, але не змісту, згоди в українській етнополітології не спостерігається. Зокрема, О. Антонюк виокремлює етнооб'єднувальні та етнороз'єднувальні процеси. Останнім терміном дослідник позначає поділ колись цілісного етносу на кілька самостійних або відокремлення від нього лише певної частини (субетносу)⁶. До етнороз'єднувальних процесів він зараховує - етнічну парціацію, етнічну сепарацію та етнічної дисперсіацію.

О. Картунов поділяє етнічні процеси на процеси етнічного згуртування (об'єднання) та процеси етнічного розмежування (роз'єднання)⁷. Процеси етнічного роз'єднання починаються з етнічної ідентифікації, тобто встановлення етнічного походження, що неодмінно призводить до пошуків свого етнічного коріння. Дослідник зауважує, що подальший розвиток процесу ідентифікації залежатиме від надзвичайно багатьох об'єктивних та суб'єктивних чинників і з однаковим успіхом може розвиватись як у напрямі етнічного розподілу (дезінтеграції), так і у напрямі етнічного об'єднання (інтеграції). На думку О. Картунова, вектор розвитку процесів етнічної ідентифікації найбільшою мірою залежатиме від характеру і спря-

мування етнонаціональної політики, яку проводить та чи інша поліетнічна держава.

Той факт, що вчений вважає інтеграцію і дезінтеграцією напрямками розвитку етнічних процесів в бік, відповідно, об'єднання або розподілу - підтверджує слушність виокремлення нами широкого розуміння етнополітичної дезінтеграції/інтеграції як спрямування або вектору розвитку (еволюції) практично будь-якого етнічного (етнополітичного) процесу. Послуговуючись широким тлумаченням етнополітичної дезінтеграції, використовуватимемо поняття – «дезінтеграційні етнополітичні процеси», тобто ті етнополітичні процеси, які розвиваються в напрямку етнорозмежування. Безумовно, нас цікавитиме і більш вузьке розуміння етнополітичної дезінтеграції як процесу розпаду державного утворення або відокремлення його частини за участю етнічного фактору. Для нього використовуватимемо термін – «процеси етнополітичної дезінтеграції». Втім, це не повинно заважати позначенню останніх також широким терміном, адже процес етнополітичної дезінтеграції, як і інші етнічні процеси розвивається у напрямку етнічного роз'єднання.

О. Картунов пропонує таке визначення етнічного роз'єднання або етнічного розподілу (етнічної дезінтеграції) – «це процес, під час якого від попередньої етнічної спільноти відокремлюється, а точніше відпарошується інша спільнота, або коли перша поділяється на дві й більше частини, кожна з яких стає окремою самостійною етнічною спільнотою»⁸. В українській етнополітології вживається безліч споріднених термінів для позначення дезінтеграційних процесів у широкому розумінні, тобто тих етнічних (етнополітичних) процесів, які трансформуються в напрямку роз'єднання етносу (етнополітичної спільноти). Нам вдалося виявити наступні визначення: етнороз'єднувальні процеси = процеси етнічного роз'єднання = процеси етнічного розподілу = процеси етнічної дезінтеграції = процеси етнічного розмежування = етнорозмежувальні процеси. Всі вони мало відрізняються за змістом.

Адже незважаючи на дещо різні назви, скажімо, визначення О. Антонюка і О. Картунова не суперечать одне одному за суттю і зводяться до поділу етносу на кілька частин або відокремлення від етносу певної частини. Але ці визначення не містять політичної складової і просто констатують процес поділу етнospільноти, який може відбуватися під впливом об'єктивних чинників етногенезу, що не мають жодного відношення до політики. Це визначення етнічних процесів інтеграції та дезінтеграції не дозволяє класифікувати їх як етнополітичні. Однак О. Картунов таки згадує про етнонаціональну політику як вирішальний фактор впливу на вектор розвитку (в бік інтеграції або дезінтеграції) етнічних процесів. Цим самим вчений вказує на те, що у сучасному світі етнічні процеси не відбуваються самі по собі у вакуумі, на них майже завжди впливають політичні чинники.

Все це свідчить на користь обраної проблематики дослідження дезінтеграції та інтеграції саме як етнополітичних процесів, а не суто етнічних. Знову ж таки наголосимо, що лише невеликий відсоток етнічних процесів в сучасному світі перебуває поза межами поля політики. І їх перехід в категорію етнополітичних може відбуватися в будь-який момент. Наприклад, конкретний прояв етнічної ворожнечі (ксенофобії) може бути порушенням прав особи певної національності, однак у випадку надання цьому питанню розголосу в ЗМІ або його статистичний облік з оприлюдненням результатів – ксенофобія з етнічного явища (міжетнічної взаємодії) перетворюється на етнополітичне явище (загострення міжетнічних відносин в державі).

Але подекуди в науковому доробку зустрічаються визначення дезінтеграційних етнічних процесів з політичним компонентом. Наприклад, виокремлюються етнорозмежувальні процеси, які розчленовують єдиний етнос чи етнополітичне утворення на кілька⁹. Під етнополітичним утворенням найчастіше розуміють державу, а це вже політичний вимір існування етносу. Це підтверджують М. Молчанов та С. Суглобін, зазначаючи: «Етнічність, що об'єктивно виявляє себе в межах будь-якого державного утворення

(організму), в даному розумінні є одним з факторів формування політичних процесів і, відповідно, політичної боротьби»¹⁰. Це дозволяє визначати і досліджувати етнорозмежувальні процеси швидше як етнополітичні процеси, ніж суто етнічні.

Повернемося до видів дезінтеграційних етнічних (етнополітичних) процесів. Найчастіше до них дослідники зараховують: етнічну парціацію, етнічну сепарацію та етнічної дисперсіяцію. Етнічна парціація (з лат. *partis* - частковий, окремих) - це процес поділу єдиного етносу на кілька частин, кожна з яких набуває власної етнічності, майже не ототожнює себе зі своїм етнічним предком¹¹. О. Картунов під етнічною парціацією (з англ. *partition* - розчленування) розуміє розподіл раніше єдиного етносу на декілька нових більш-менш рівних частин, жодна з яких не ототожнює себе із старим етносом. Вчений принагідно зазначає, що головною причиною такого етнічного розподілу є політичне відокремлення, яке, в свою чергу, відбувається внаслідок розчленування етносу державними кордонами. Позиція щодо цього питання О. Картунова вказує на те, що етнічна парціація є дезінтеграційним етнополітичним процесом в широкому розумінні і може бути наслідком етнополітичної дезінтеграції (як розподілу держави) у вузькому.

Адже, наголошує дослідник, держава відіграла і відіграє надзвичайно важливу роль у процесі поділу етносів, оскільки вже сам факт її виникнення призводив до розподілу того чи іншого етносу: «Історія знає чимало прикладів, коли кордони кількох держав буквально "рвали на шматки", "різали по живому" той чи інший етнос»¹². Найбільш вдалимими прикладами цього дезінтеграційного етнополітичного процесу вважається поділ арабського (Сирія, Єгипет, Алжир, Бахрейн та ін.), німецького (Німеччина та Австрія) та корейського (Північна та Південна Кореї) етносів, які в силу історичних обставин опинилися в різних державах і наразі проживають на території кількох власних державних утворень.

Під етнічною сепарацією розуміють (з лат. *separatus* - відокремлений) - процес відокремлення від етносу якоїсь його частини, що згодом розвивається в окремий етнос. Цей процес відбувається внаслідок

лідок переселення частини етносу за кордон (міграції), політико-державного або релігійного відокремлення від основного масиву етносу. Прикладом етнічної сепарації можуть бути іспанці, які вирушили завойовувати (колонізувати) країни Латинської Америки, сформувавши там іспаномовні етноси, що згодом оформилися у власні держави. А також молдовани, які відкололися від румунського етносу (спочатку Молдовське князівство, згодом Бессарабія і Молдовська республіка в складі СРСР). Етнічна сепарація також може бути дезінтеграційним етнополітичним процесом не лише в широкому розумінні, а й у вузькому в тих випадках, в яких відокремлення частини від етносу супроводжується зміною кордонів держав, як у випадку з Молдовою.

О. Картунов під етнічною дисперсизацією (з лат. *dispersio* – розсіяння) має на увазі відокремлення від первинного етносу окремих відносно невеликих груп. О. Антонюк вживає інше його написання – «етнічна дисперсіяція» і також вважає, що цей процес означає відокремлення від первинного етносу порівняно невеликих етнічних груп, але поточніше, що супроводжується етнічна дисперсіяція їх розселенням на позаетнічній території. В. Євтух також вживає визначення «етнічна дисперсизація» для позначення процесу відділення від первинної етнічної спільноти відносно невеликих етнічних структур й розселення їх поза межами своєї етнічної території¹³.

Дослідники основним фактором етнічної дисперсизації вважають міграцію: частина представників того чи того етносу залишає межі своєї території й оселяється в іноетнічному довкіллі, утворюючи там свої ареали. В. Євтух зауважує, що процеси етнічної дисперсизації мають місце на макрорівні (поселення поза межами своєї етнічної батьківщини) і на мікрорівні (розсіяне розселення у країні нового перебування, поза межами основного ареалу – угорці, наприклад, компактно проживають у Закарпатті). Процес етнічної дисперсизації досить віддалений від вузького розуміння етнополітичної дезінтеграції (поділу держави за участю етнічного чинника), але за певних обставин може містити його ознаки. Наприклад, тенденції етнополітичної інтеграції, які спостерігаються наразі між Закарпат-

тям та Угорщиною. Вони з точки зору України є дезінтеграційними тенденціями, адже вимоги угорців щодо автономії області загрожують територіальній цілісності України.

До речі, В. Євтух виокремлює ще декілька етнічних процесів, які можна розглядати як дезінтеграційні. Найбільше ознак етнополітичної дезінтеграції у вузькому розумінні має етнічна сецесія (від латин. *secession* – вихід із структури) – вихід тієї чи іншої етнічної спільноти (етносоціального організму) із складу федерації або конфедерації. Адже в цьому випадку сецесія означає відокремлення етноспільноти та території, яку вона населяє, від держави. Але сецесія є не просто дезінтеграційним етнополітичним процесом, спрямованим на розмежування етноспільноти, а окремим видом етнополітичної дезінтеграції у вузькому розумінні, оскільки супроводжується дезінтеграцією держави. До дезінтеграційних етнічних (етнополітичних) процесів серед усього масиву етнічних процесів, перелічених дослідником, слід віднести також деетнізацію, етнічну дивергенцію та етнічну диференціацію. Під етнічною деетнізацією мається на увазі процес втрати етнічної традиції, що приводить до зникнення етносу як спільноти - при цьому окремі його представники можуть переходити у інший етнос, переймаючи його етнічну традицію. Деетнізація може здійснюватися як добровільно (частково, бо представники етносу, інтегруючись у нове етнічне довкілля, втрачають лише певні ознаки своєї етнічності), так і примусово (внаслідок асиміляційного тиску представники втрачають всі етнічні ознаки). Процес деетнізації починається з втрати мови, згодом втрачається етнічна самосвідомість й завершується цей процес втратою етнічної ідентифікації його представників, що може призвести і до зникнення етносу, якщо той не має власної держави або втрачає етнічну батьківщину.

Під етнічною диференціацією (від латин. *differe* – розрізняти) розуміється процес формування маркерів (мова, культура, традиції, релігія), за допомогою яких відрізняють одну етнічну спільноту від іншої. В. Євтух підкреслює, що «етнічна диференціація може стимулювати формування нових етнічних спільнот, як також серапара-

тивногенних тенденцій в етнонаціональному розвитку поліетнічних країн»¹⁴. Очевидно, що саме етнічна диференціація є наступним етапом, продовженням етнічної ідентифікації у етнорозмежувальному напрямі. Тоді як під етнічною дивергенцією (з латин. *divergere* – віднаходити розбіжності) вчений розуміє поділ етнічної системи й появу нових систем такого типу шляхом відділення від тієї чи тієї етнічної спільноти її частини чи-то шляхом подрібнення цієї спільноти на кілька. Не зовсім зрозуміло, чим етнічна дивергенція відрізняється від етнічної парціації або етнічної сепарації, - хіба що слугує узагальнюючим, парасольковим терміном для обох.

Традиційно вважається, що дезінтеграційні етнічні (етнополітичні) процеси були більш інтенсивними в історії, коли відбувався інтенсивний процес розподілу племен і етносів, розселення людей по всій планеті. Тоді як наприкінці ХХ і на початку ХХІ ст., процеси етнічного розмежування начебто відбуваються у значно менших масштабах, ніж будь-коли раніше. Однак вивчення процесів етнічного розмежування саме як дезінтеграційних етнополітичних процесів, в перебігу яких не останню роль відіграє політичний фактор, вимагає ретельного аналізу причин їх виникнення, наслідків і перспектив розвитку, особливо в контексті етнополітичної дезінтеграції України.

Тож, аналіз процесів етнічного розмежування, їх класифікацій, видів та прикладів дає підстави стверджувати, що в сучасному світі вони відбуваються переважно у вигляді етнополітичних процесів, що дозволяє їх у більшості випадків класифікувати як приклади етнополітичної дезінтеграції у вузькому сенсі, оскільки вони супроводжують (спричиняють) поділ державних утворень за участю етнічного фактора.

1. Явір. В.А. Теоретико-методологічні засади вивчення етнополітичних дезінтеграційно-інтеграційних процесів // Актуальні проблеми політики. 2017. №59. С.76. 2. Ачкасов В.А. Введение // Этнополитология. Санкт-Петербург: Издательство Санкт-Петербургского университета, 2005. С. 15. 3. *Етнополітологія* // Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л.М. Герасіна, В.Л. Погрібна, І.О. Поліщук та ін. Харків: Право, 2015. С. 310. 4. *Картунов О.В.* Вступ

до етнополітології: наук.-навч. посібник. Київ: Ін-т економіки, управління та господарського права, 1999. С. 30. **5.** *Асланов С.А.* Етнополітична стабільність у етнополітичній системі // Актуальні проблеми політики. 2015. Вип. 55. С. 118. **6.** *Антонюк О.* Етнічні процеси // Політологічний словник. URL: <http://subject.com.ua/political/dict/504.html>. **7.** *Картунов О.В.* Цит. праця. С.178. **8.** Там само. С.180. **9.** *Етнічні процеси. Їх класифікації: стадіальна, типологічна, комунікативна* // Етнологія. URL: <http://bookster.com.ua/etnichni-protsesey-yih-klyasyfikatsiyi-stadialna-typologichna-komunikatyvna/>. **10.** *Концепція етнополітичних досліджень в Україні / В.Б. Євтух, С.І. Суглобін, М.О. Молчанов.* Київ: МПП "Інтелектуальна взаємодія-ІНТЕЛ", 1992. С. 3. **11.** *Етнічні процеси. Їх класифікації: стадіальна, типологічна, комунікативна* // Етнологія. URL: <http://bookster.com.ua/etnichni-protsesey-yih-klyasyfikatsiyi-stadialna-typologichna-komunikatyvna/>. **12.** *Картунов О.В.* Цит. праця. С. 181. **13.** *Євтух В.* Етнічність: енциклопедичний довідник. Київ: Фенікс, 2012. С. 266. **14.** Там само. С. 267.

***Yavir Vira.* Disintegration Ethnopolitical Processes: Classification and Distinction**

The relevance of the study of ethnopolitical disintegration and integration processes is indisputable, especially for national ethnopolitics. The annexation of the Autonomous Republic of Crimea by the Russian Federation, the loss of control over parts of Donetsk and Luhansk oblasts are all manifestations of deeper than the combination of causes and consequences and the longer process - ethnopolitical disintegration.

The article presents theoretical and methodological bases for studying ethnopolitical disintegration processes. A narrow understanding of disintegration / integration as a specific ethnopolitical process and broad methodological - as a criterion for the development of ethnic (ethnopolitical) processes have been generalized. In this article with the help of systemic, comparative analysis, case-study method and the synthetic (compositional) methods, we try to study in more detail the nature, essence and content of ethnopolitical disintegration and its place among the processes of ethnic separation (division). In the Ukrainian ethnopolitics there is a terminological confusion about the definition of this kind of ethnic (ethnopolitical) processes.

Ethnic processes in most cases of the modern world should be defined as ethnopolitical, because they have ethnicity involved in the same way as politics. Of course, there are many examples of ethnic processes in which there is no political component - for example, home xenophobia or gradual assimilation of migrants in the ethno-cultural environment of another state. However, disintegration in the studied dimension - ethnopolitical disintegration will always be not just an ethnic but an ethnopolitical process. The very nature of ethnopolitics is to find the relationship between politics and ethnicity, the study of the ethnic conditionality of political processes and vice versa.

Therefore, the object of study is disintegration as an ethnopolitical process, although we do not rule out that disintegration can only have an ethnic dimension and be regarded as an ethnic process. For example, the process of dividing one ethnic group during ethnogenesis into two parts without the participation of a politician and without politicization of this process. Such examples, though difficult, can be found in the human history.

In Ukrainian ethnopolitics, many related terms are used to denote disintegrating ethnic processes in the broad sense - those ethnic (ethnopolitical processes) that are transformed in the direction of the separation of the ethnos (ethnopolitical community).

The processes of ethnic differentiation (disintegration) are investigated. The study of their classifications, the analysis of the types and examples gave the author the grounds to state that in the modern world, most ethno-separating ethnic processes take place in the form of disintegration ethnopolitical processes, which allows to classify them in most cases as examples of ethnopolitical disintegration in the narrow sense, because they accompany (causing) the division of states by ethnic factors.

Keywords: ethnic (ethnopolitical) process, ethnopolitical) disintegration, ethnicity.